

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΙΙ
Α΄ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
Θέμα: Φως

3^ο τμήμα
Υπ.Καθηγητής
Τάκης Κοζόκος – γλύπτης
email takiskozokos@gmail.com
web www.takiskozokos.gr

Το blog του μαθήματος υπάρχει στην διεύθυνση:

<http://www.blogeikastika.gr>

Φωτό από Ομαδική άσκηση φοιτητών έτους 2010

Το μάθημα είναι κατά βάση εργαστηριακό.
Οι σημειώσεις δίνονται για την ενθάρρυνση σας για περισσότερη έρευνα.

Εργασίες II εξαμήνου.

Πληρ. <http://www.blogeikastika.gr>
(Μαθήματα – Εικαστικά II – Ασκήσεις.)

Θα σας στείλω επιπλέον Σημειώσεις για την εξεταστική Ιουνίου
και τι πρέπει να παραδώσετε φέτος.

Όλες οι εργασίες παραδίδονται σε ψηφιακή μορφή.

2018-19 3^{ες} Σημειώσεις Μαθήματος

Παναγιώτη Τέτση (1925-2016)

Φάος – Φως

(στις Σημειώσεις αυτές σας στέλνω κάποια κείμενα και με βάση αυτά οπτικό και οπτικοακουστικό υλικό επιλογής μου με σκοπό να σας κινήσω το ενδιαφέρον να δείτε το Φώς ως εργαλείο στην δουλειά σας.

Οπωσδήποτε η συνεχής άσκηση με πινέλα και χρώματα πάνω σε ένα χαρτί είναι απολύτως απαραίτητη για να κατανοήσουμε και να ερευνήσουμε περισσότερο την αξία του φωτός αλλά και την ομορφιά των χρωμάτων του.)

The Third & The Seventh

<https://vimeo.com/7809605>

“ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΟΛΑΣ : Η ΖΩΗ ΜΟΥ”

απόσπασμα από το βιβλίο του Νίκου Σταθούλη

Θυμάμαι ότι μια φορά είχα έρθει με τον Νουρέγιεφ στην Αγία Παρασκευή και κανείς δεν τον γνώριζε. Ήταν μαζί ο Marcel Duchamp, δύο μήνες πριν πεθάνει, προκειμένου να φτιάξει ένα έργο για την Ελλάδα. Είχε εμπνευστεί τόσο ο Marcel Duchamp, που χάθηκε στα δρομάκια της Αγίας Παρασκευής, έμπλεξε μέσα στα αμπέλια. Τον χάσαμε, και τελικά τον βρήκε η χωροφυλακή, η οποία τον πέρασε για γεωργό.

Λάτρεψε την Ελλάδα ο Marcel Duchamp. Θυμάμαι ότι κάποτε μου είπε: «Μέχρι τώρα το φως ήταν ένα από τα από τα μεγαλύτερα αινίγματα του κόσμου. Τώρα, εδώ, είδα την εκπληκτική σχέση της χώρας με το φως. Το μόνο κακό είναι ότι σε αυτή τη χώρα λύνονται τα μυστήρια.».

Δύο ή τρεις μήνες μετά ο Marcel Duchamp πέθανε και το τελευταίο του έργο ήταν εμπνευσμένο από την Ελλάδα. Ήταν ένα φως που έμπαινε μέσα από την «κλειδαρότρυπα», ένα έργο που το έφτιαξε μέσα σε τρεις ημέρες, λίγο πριν φύγουμε για την Αμερική.

ALEXANDER IOLAS: THE LEGACY

MOMus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης 2019

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ

27 Δεκέμβριος, 2011

Το αμετάκλητο φως

Εδώ το φως σε προκαλεί να αναμετρηθείς μαζί του, παρασέρνοντάς σε σ' έναν αγώνα εξ αρχής χαμένο. Γιατί είναι αδύνατον να κρυφτείς κάτω από ένα τέτοιο φως! Ιδίως όταν φυσήξει ο αέρας και καθαρίσει η ατμόσφαιρα, αλλάζουν και μεταβάλλονται οι αποστάσεις και τα πράγματα αποκτούν τις πραγματικές διαστάσεις τους μέσα στο χώρο και το χρόνο. Αυτό που μέχρι πρότινος φαινόταν να χάνεται μακριά στον ορίζοντα, τώρα ξαφνικά βρίσκεται δίπλα σου και σχεδόν το αγγίζεις. Η φωτεινότητα και η διαύγεια της ατμόσφαιρας αναποδογυρίζουν τα μετρικά μας συστήματα αχρηστεύοντας όλες τις αισθητικές θεωρίες μας. Θέλω να πω πως υπάρχουν ορισμένες στιγμές που το φως κάνει τα πιο απλά καθημερινά πράγματα να φαίνονται εξωπραγματικά εξακοντίζοντάς τα στη σφαίρα του υπερρεαλισμού.

σκίτσα του Τάκη Κοζόκου με χρήση tablet **ipad** και του σχεδιαστικού προγράμματος **Paper 53**. 2014

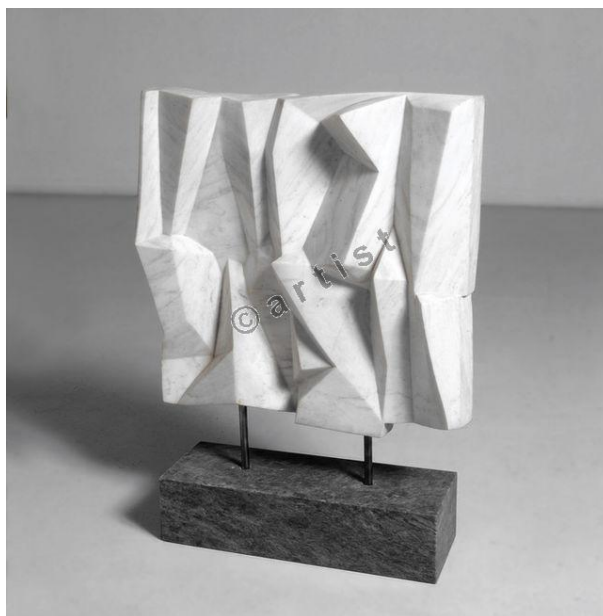
Η αρχιτεκτονική (ιδίως σε τόπους σαν τον δικό μας) βασίζεται κυρίως στις σκιές. Τα πάντα θεμελιώνονται πάνω στην αέναη αντίθεση φωτός-σκιάς. Το αρχιτεκτόνημα ταυτίζεται με τις

σκιές του. Στον τρόπο που το φως πέφτει πάνω στις επιφάνειες, με αποκορύφωμα τους καλοκαιρινούς μήνες που τείνει να εξαυλώσει τις μορφές και να διαλύσει τα περιγράμματα.

Παναγιώτης Τέτσης 2011

Το καταμεσήμερο, όταν ο ήλιος βρίσκεται ψηλά και το φως πέφτει σχεδόν κατακόρυφα, η σκιά και της παραμικρής εξοχής πάνω στον τοίχο μακραίνει, τονίζοντας με έντονο τρόπο την ανάγλυφη επιφάνεια. Κι είναι τότε που τιμωρεί την κακοτεχνία και φανερώνει τα όποια λάθη της κατασκευής προδίδοντας τις λανθασμένες επιλογές του αρχιτέκτονα. Το ζωγόνο φως αναδεικνύει το ελάχιστο σε μέγιστο και την ίδια στιγμή «ξεπλένει» το οικοδόμημα από κάθε περιττό, κρατώντας το ουσιώδες.

Κώστας Κουλεντιανός, Διπλό ανάγλυφο, 1974, μάρμαρο, 60 X 56 X 17cm

Μόνο με μέτρο τη σκιά μπορείς να συνειδητοποιήσεις την πραγματική ένταση του φωτός. Αρκούσαν, για παράδειγμα, οι απειροελάχιστες σμιλεύσεις της προεξοχής -ως υπόμνηση- της μύτης πάνω σ' ένα προϊστορικό κυκλαδικό ειδώλιο, για να αντιληφθεί κανείς αμέσως τη

μορφή του προσώπου. Γιατί, όπως εύστοχα σημείωνε ο Henry Miller στον «Κολοσσό του Μαρουσιού»:

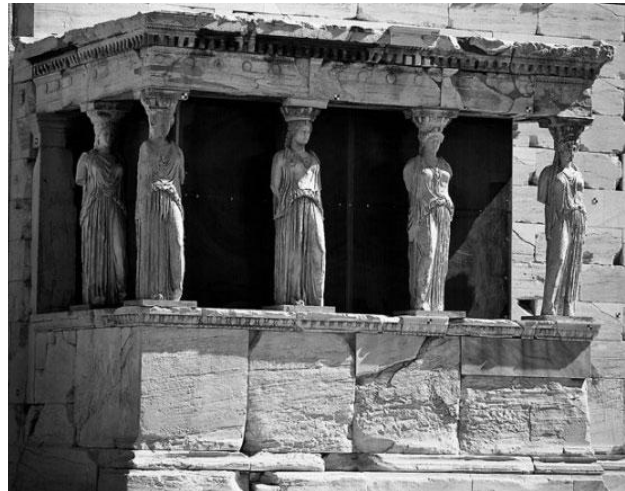

«Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν αμυδρές σκιές». Είναι εκείνες οι ώρες που τα ανοίγματα πάνω στους τοίχους, αλλά και οι εσοχές μέσα στη μάζα του οικοδομήματος, φέρνουν στο νου μας τις σκοτεινές σπηλιές ή τις ρωγμές που βρίσκονται στα γκριζωπά βράχια του τόπου μας. Τα πέτρινα γυμνά τοπία που μας περιβάλλουν «ψιθυρίζουν» αρχέγονους κανόνες, υπαγορεύοντας το μέτρο κάθε νέου αρχιτεκτονήματος που από δω και στο εξής θα βρίσκεται εκτεθειμένο αμετάκλητα στο καθαρό και λαμπρό φως.

Παρατηρήστε τι σημαντικό ρόλο επιτελούν σ' ένα κτήριο, μια στοά, ένα προστώο ή ένα στέγαστρο. Οι σκιερές περιοχές τους προσδίδουν δροσιά πάνω στις επιφάνειες που δέχονται ακατάπαυστα το ανελέητο φως του καλοκαιριού.

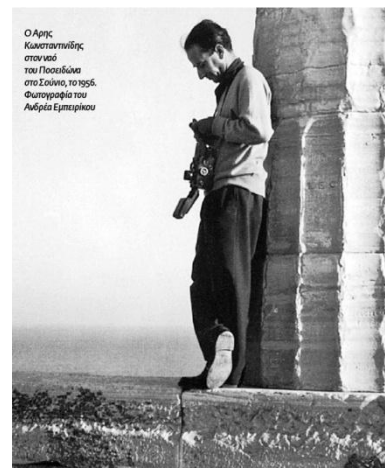
Όπως ακριβώς είναι απαραίτητη και η σκιά που δημιουργείται ως σκούρο φόντο πίσω από τις Καρυάτιδες στο Ερεχθείο, για να αντιληφθούμε καθαρότερα την πλαστικότητα της μορφής τους, την ανάδειξη κάθε πτυχής του χιτώνα τους, έτσι όπως ξεπροβάλλουν από τη σκιά στο φως.

Αυτήν την αναγκαιότητα της σιάς και του βάθους τόνιζαν άλλωστε τα σκούρα χρώματα (χοντροκόκκινα, κεραμιδιά) στους τοίχους που βρίσκονταν πίσω από τις στοές, όπως αυτό που πρόσεξε και απαθανάτισε ο Τσαρούχης στο μικρό σπίτι της οδού Ασωμάτων.

Η μετάβαση από το απόλυτο φως του υπαίθρου στον σκιερό εσωτερικό χώρο απαιτεί την ύπαρξη ενός ενδιάμεσου ημιφωτισμένου χώρου, ώστε το πέρασμα να γίνει σταδιακά και όχι απότομα. Είναι απαραίτητος αυτός ο μεταβατικός χώρος προκειμένου να συνηθίσουν όχι μόνο τα μάτια, αλλά και ολόκληρο το σώμα μας στην έντονη αλλαγή. Είναι εκεί που συναντιούνται ο μέσα με τον έξω χώρο. Το κατώφλι της σιάς στο φως.

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι το φως δίνει την κλίμακα του χρόνου στο χώρο. Ο εσωτερικός χώρος, για παράδειγμα, αποκτά τελείως διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά όταν το φως εισέρχεται από πάνω, από το πλάι ή από κάτω ή πάλι όταν διεισδύει από μια σχισμή ή ένα μεγάλο άνοιγμα. Στις εξωτερικές όψεις κατά τη διάρκεια της ημέρας οι τοίχοι είναι φωτεινοί, ενώ τα ανοίγματα και τα υαλοστάσια πάνω στις επιφάνειες είναι σκοτεινά και δύσκολα μπορείς να διακρίνεις το εσωτερικό του κτηρίου. Εκείνες τις ώρες ακυρώνεται η διαφάνεια των κρυστάλλων. Αντίθετα, καθώς πέφτει η νύχτα οι τοίχοι σιγά-σιγά γκριζάρουν και στο τέλος σκοτεινιάζουν εντελώς και χάνονται μέσα στο σκοτάδι, ενώ τα ανοίγματα τώρα φωτίζονται αποκαλύπτοντας στον περαστικό τον εσωτερικό χώρο, αφού η φωτεινή πηγή βρίσκεται μέσα στο κτήριο. Η αντιστροφή αυτή φωτός-σκιάς κατά τη διάρκεια της νύχτας αποτελεί σημαντική συνθετική συνιστώσα της αρχιτεκτονικής.

<https://www.youtube.com/watch?v=wOuCAmmVCa8&list=PL6E5218F56F77EFE0&index=3&t=28s>

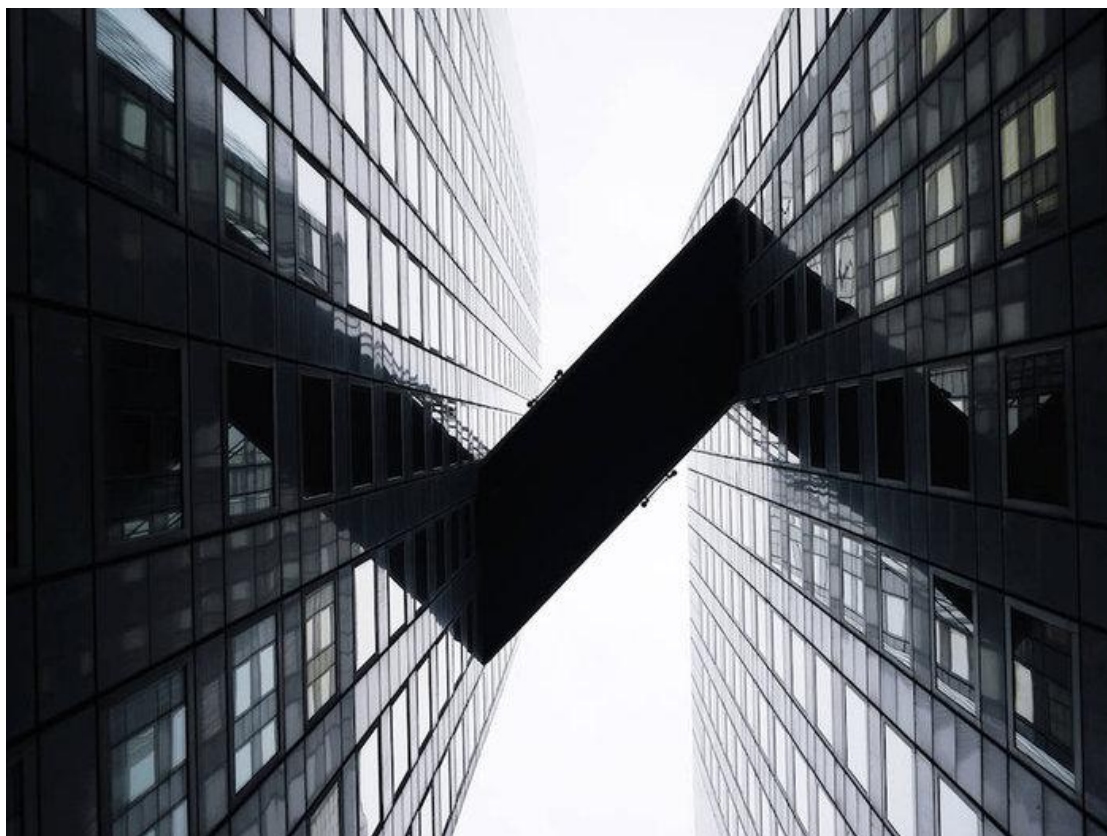
Antonakos Tribute - NEON: A Tribute to Stephen Antonakos

Η υφή των υλικών αλλά και τα χρώματα πρέπει να επιλέγονται με προσοχή, έτσι ώστε «η λάμψη τους να ξεθωριάζει με το πέρασμα του χρόνου» και πάνω τους να διακρίνεις «την πατίνα του χρόνου που με τόσους κόπους έχει εναποθέσει ο χρόνος» αυτό πρέπει να έχουμε κατά νου, όπως σοφά μάς υποδείκνυε ο Ιάπωνας συγγραφέας Τανιζάκι στο βιβλίο του «Εγκώμιο της Σκιάς».

Έγινε επίσκεψή του τμήματος στον νέο ανακαινισμένο χώρο BALKAN Art Gallery στην στοά Αβέρωφ και είδαμε από κοντά την σημασία των υλικών πίσω από τους σοβάδες ενός παλαιού κτίσματος .

Επιφάνειες στιλπνές και αστραφτερές μετατρέπονται εύκολα σε καθρέφτες που αντανακλούν έντονα τις ηλιακές ακτίνες, σε αντίθεση με τις πιο αδρές που τις απορροφούν διαχέοντας το φως. Είναι κάτι που αντιλαμβανόμαστε, όταν ατενίζουμε την πόλη από ψηλά και ανάλογα με την κίνηση του ήλιου πολλές επιφάνειες εκτεταμένων υαλοπετασμάτων ή ηλιακών συλλεκτών, η μία μετά την άλλη, λαμπυρίζουν έντονα και μας τυφλώνουν όσο μακριά κι αν βρίσκονται. Μετατρέπονται έτσι σε διαδοχικές στιγμιαίες εστίες φωτός που λειτουργούν σαν δυνατοί προβολείς κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Ένα χαρακτηριστικό που το γνωρίζουν ακόμη και τα μικρά παιδιά, στα νησιά για παράδειγμα, παίζοντας με καθρέφτες, σημαδεύουν από τα σπίτια τους, που βρίσκονται ψηλά στο βουνό, ως καλωσόρισμα το πλοίο που καταφτάνει μετά το πολύωρο ταξίδι στο λιμάνι. Αλλά και μέσα στο σώμα της πόλης οι μεγάλες τζαμαρίες ανακλούν ενοχλητικά το φως του ήλιου πάνω στα γειτονικά κτήρια αλλοιώνοντας σε μεγάλο βαθμό το μικροκλίμα της περιοχής. Περπατάς αμέριμνος σ' ένα σκιερό δρομάκι και ξαφνικά δέχεσαι στα καλά καθούμενα από την απέναντι τζαμαρία στα μάτια σου το εκτυφλωτικό φως. Και είναι τότε σαν να αλλάζεις απότομα προσανατολισμό και να στρέφεις προς τον ήλιο, ενώ προφανώς το σώμα σου δεν άλλαξε διόλου κατεύθυνση. Κι όμως το γεγονός αυτό πολύ συχνά το υποβαθμίζουμε ή το «λησμονούμε» εμείς οι αρχιτέκτονες, λες και αγνοούμε ότι κάθε μας έργο έχει μεγάλη επίπτωση τόσο στα κτήρια που προϋπήρχαν όσο και σ' αυτά που πρόκειται να υπάρξουν στο μέλλον και κυρίως ότι στέκεται κάτω από ένα τέτοιο φως!

Ένα φως που από ευλογία μπορεί εύκολα να μετατραπεί -αν το αγνοήσουμε- σε μέγα δυνάστη. Πρέπει να «ισορροπήσει» λοιπόν το αρχιτεκτόνημα ανάμεσα σε σκιερές και φωτεινές περιοχές γνωρίζοντας ότι η μία είναι συμπλήρωμα της άλλης, αφού είναι αδύνατον να συνθέσεις χωρίς το φως, αλλά και έξω από τα όρια που αυτό σου καθορίζει για να κινηθείς. Ας μη ξεχνάμε λοιπόν τα λόγια του Οδυσσέα Ελύτη:

«Σιγά-σιγά, μες στο κατακαλόκαιρο, το φως αφανίζει την Ελλάδα. Χωνεύει τα νησιά, εξουδετερώνει τις θάλασσες, αχρηστεύει τους ουρανούς. Άφαντα όλα... Η αντίσταση σ' ένα τέτοιο φως. να ποιο είναι το βαθύτερο νόημα της ελληνικής αρχιτεκτονικής».

του Τάση Παπαϊωάννου

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΜΑΤΙΕΣ

Απουσία χρώματος - Το χρώμα στην Αρχιτεκτονική

Του Μανώλη Ηλιάκη

Η απουσία χρώματος στην αρχιτεκτονική εκφράζεται ως στάση κυρίως στο μοντέρνο κίνημα και δηλώνεται με το λευκό χρώμα. Το λευκό εκφράζει την «καθαρότητα» της μορφής, την άρνηση κάθε προηγούμενης αρχιτεκτονικής μνήμης, για να γεννηθεί το κτίριο μηχανή και ένας νέος τρόπος ζωής.

Ένα καλά σχεδιασμένο κτίριο, υποστήριζε ο Adolf Loos, δεν έχει ανάγκη το χρώμα, γιατί αυτό είναι ένα διακοσμητικό μέσο, και κάθε έννοια διακόσμησης θα πρέπει να εκλείψει από την αρχιτεκτονική. Η χρήση του λευκού, συνέχιζε, είναι ζήτημα ηθικής – για να μπορέσει ο σύγχρονος άνθρωπος ν' ανακαλύψει την απλότητα στην κατασκευή καλλιμορφων, λιτών κτισμάτων....

(απόσπασμα)

<https://www.greekarchitects.gr/gr/home>

Φώς = Χρώμα

«καταμεσήμερο ...» σκίτσο με χρώματα λαδιού. Τάκης Κοζόκος 2012

Λευκά ή έγχρωμα; του Κωστή Παπαγιώργη

(από τη στήλη του "Λαϊκή Απογευματινή" - "Αθηνόραμα" τ. 552, 9-15/12/2010)

Σοβεί ένα ζήτημα στο ντόπιο γούστο που διχάζει - ή τριχάζει - τους αρχιτέκτονες αλλά και τους οιοουσδήποτε λαϊκούς ή ξένους: τα σπίτια στην Ελλάδα πρέπει να είναι άσπρα - όπως τα σπίτια και τα σπιτάκια στα νησιά - ή χρωματιστά; Το ίδιο ερώτημα αφορά και τα "αρχαία", θέατρα και ναούς, αγάλματα και ανάγλυφες παραστάσεις, που τα συνηθίσαμε τόσο πολύ λευκά και ξασπρισμένα ώστε θα μας φαινόταν ιεροσυλία αν κάποιος (βέβηλο) χέρι τα χρωμάτιζε στα καλά καθούμενα. Γεγονός είναι, πάντως, ότι κάτι που συνηθίζεις, κατόπιν το θεωρείς αυτονόητο, προφανές, με τελική συνέπεια να το ταυτίζεις με τη φυσικότητα. Από αυτόν το δρόμο καταλήξαμε να πιστεύουμε ότι η αρχαία Ελλάδα ήταν λευκή και ασπρουλιάρα. Άρα και τα κυκλαδίτικα νησιά συνεχίζουν κατιτί αρχαϊκό, αρχετυπικό, με τον ασβέστη στους τοίχους και στις σκεπές.

Εντούτοις, η χρωματικότητα ουδέποτε ταυτίστηκε με τα αρχαία αγάλματα και οικοδομήματα. Ο αρχιτέκτων Άρης Κωνσταντινίδης, που είναι κάτι σαν άγιος της τέχνης του, επιμένει στα ημερολόγιά του ότι στην Ελλάδα θέλουμε την αρχιτεκτονική άσπρη, ενώ στην πραγματικότητα ήταν ανέκαθεν έγχρωμη. Στα χρόνια της δικτατορίας του Μεταξά αποφασίστηκε να βαφτούν όλα τα παραλιακά σπίτια της Αίγινας άσπρα, επικαλύπτοντας έτσι την ώχρα, το μαύρο, το χοντροκόκκινο και το λουλακί χρώμα. Άλλωστε, μετά το πέρας του Εμφυλίου, όπου πήγαινε ο στρατός κι έβρισκε σπίτια με χρώμα, τα έβαφε αυθωρεί γαλάζια, γαλανόλευκα. Το κόκκινο χρώμα κυριαρχούσε σε όλα τα οικοδομήματα, ήτανε όμως κομμουνιστικό, "κουκουέδικο", κι έπρεπε ντε και καλά να αλλάξει.

Ο κανόνας, όπως εύκολα μαντεύει κάποιος, υπαγορεύει την ενσωμάτωση του σπιτιού στον περίγυρο. Πού απαντάται, λοιπόν, το άσπρο χρώμα στη φύση ώστε να λευκάνει και τα σπίτια; Στον ουρανό πιθανόν. Αντίθετα στη γη πέτρες, χρώματα, δέντρα, βράχια έχουν άλλους χρωματισμούς - χωμάτινους -, γι' αυτό και τα χρώματα αποκαλούνται "γαίες". Αυτά τα χρώματα τα διακρίνουμε, ξεθωριασμένα πια, σε δωρικούς ναούς και στην αρχαϊκή γλυπτική. Ούτε πρέπει να μας ξαφνιάζει το γεγονός ότι παλαιότερα τα σπίτια στην νεοελληνική επαρχία βάφονταν με χοϊκά χρώματα, δηλαδή συνεχίζοντας τη φύση ολόγυρα και όχι υπηρετώντας την ασπρίλα, που ουδεμία σχέση είχε ή μπορούσε να αποκτήσει με τον περιβάλλοντα χώρο.

Όταν το λευκό κυριάρχησε κι επιβλήθηκε άνωθεν (και) για πολιτικούς λόγους, οι αρχιτέκτονες, οι οποίοι γνώριζαν την αλήθεια, έξυναν με ένα μυτερό ξύλο ή σουγιά το άσπρο χρώμα για να βρουν του λόγου το αληθές - το κόκκινο, την ώχρα, το μαύρο και το λουλακί.

Το ίδιο έγινε και με τα "Ξενία" που έχτισε κάποτε ο Κωνσταντινίδης, βάφοντάς τα όπως πρέπει, αλλά ατύχησαν στη συνέχεια, διότι παραδόθηκαν στην άσπρη μπογιά και στον ασβέστη.

Παιχνίδι με χρώματα και υλικά

Ο Άρης Κωνσταντινίδης, που υπογράφει τα σχέδια για τα σπουδαιότερα «Ξενία» της χώρας μας, χρησιμοποίησε τη χρωματική κωδικοποίηση του Πολυγνώτου. Επέλεξε όμως να παίξει το «παιχνίδι» με τα χρώματα μέσα από τα υλικά. Το ξύλο, το εμφανές μετόν είχαν χρώμα από μόνα τους. Επιστράτευσε όμως το τούβλο και την πέτρα από ειδικές περιοχές, ώστε να προσθέσει περισσότερες αποχρώσεις και να «ντύσει» ειδικές γωνιές. Όπως εξηγεί ο κ. Φιλιππίδης, ο μεγάλος αρχιτέκτονας επέλεξε το λευκό μόνον για τις Σπέτσες, θεωρώντας την ειδική περίπτωση.

Από τις νεότερες γενιές αρχιτεκτόνων ξεχωρίζει δύο τεχνίτες του χρώματος. Τον πρόωρα χαμένο Κυριάκο Κρόκο, που ήταν και ο ίδιος ζωγράφος, παρ' όλα αυτά ζήτησε τη βοήθεια του Φασιανού για να διαμορφώσει το πιο αντιπροσωπευτικό κτίριο για την χρωματική του γκάμα, το Βυζαντινό Μουσείο της Θεσσαλονίκης.

Στη χρήση του χρώματος κατέληξαν η Σουζάνα και ο Δημήτρης Αντωνοκάκης. Ξεκίνησαν με συνθέσεις που θύμιζαν την ιταλική «άρτε πόβερα», αλλά στη συνέχεια έκαναν θαρραλέα είσοδο σε άλλα μονοπάτια, δημιουργώντας πρώτοι, με το «πάντρεμα» διαφορετικών υλικών, ψηφιδωτά που θύμισαν έντονα τα βυζαντινά μωσαϊκά. Χαρακτηριστικό στο είδος του θεωρείται το ξενοδοχείο «Lytos», έξω από το Ηράκλειο Κρήτης, με τον εξαιρετο διάκοσμο, που όμως δεν υπάρχει σήμερα.

Αισιόδοξος ο Δ. Φιλιππίδης δηλώνει πως στην πόλη μπορεί να συνυπάρξουν και οι δύο τάσεις της αρχιτεκτονικής, η μινιμαλιστική και η πιο εξεζητημένη, η χρήση και η μη χρήση χρώματος. «Δεν νομίζω ότι έχουν να φοβηθούν κάτι. Από αυτή τη συνύπαρξη έχουν και οι δύο να κερδίσουν. Η μία σχολή αναδεικνύει την άλλη με τον τρόπο της».

ΧΑΡΑ ΤΖΑΝΑΒΑΡΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 09/05/2004

Παναγιώτης Τέτσης Υδρα.

Χρώμα =

«Το χρώμα είναι ζωή, γιατί ένας κόσμος χωρίς χρώματα μας φαίνεται νεκρός» Γιοχάνες Ιτεν.

Όταν ο αρχιτέκτονας φαντάζεται τον αρχιτεκτονικό χώρο, δεν μπορεί παρά να τον φαντάζεται με χρώματα, υλικά, φως. Κάθε φυσικό ή τεχνητό υλικό έχει χρώμα. Πώς είναι δυνατόν, λοιπόν, να χτίζω με υλικά, χωρίς την ίδια στιγμή να χτίζω με χρώματα;

Παπαϊωάννου Τάσης

Το χρώμα είναι ένα εκφραστικό υλικό ισοδύναμο με άλλα υλικά όπως η πέτρα, ο σίδηρος, ή το γυαλί.»

Τα όμορφα σπίτια όμορφα... ζωγραφίζονται - 2006-02-08

Συχνά αρκετοί αναφέρονται στο χρώμα σαν να πρόκειται για ανεξάρτητο στοιχείο της αρχιτεκτονικής, που έρχεται εκ των υστέρων απλώς να καλύψει ή να «διακοσμήσει» μια επιφάνεια.

Του ΤΑΣΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Το θεωρούν δηλαδή «επίθεμα», με το οποίο θα ασχοληθούν πολύ αργότερα, στη φάση των τελειωμάτων του κτιρίου, και όχι στην αρχική διαδικασία του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Μοιάζει η αντίληψη αυτή να θεωρεί το χρώμα μια «λεπτή επιδερμίδα», η οποία μπορεί να καλύπτει αδιακρίτως τα πάντα και να έχει οποιαδήποτε απόχρωση, αφού δεν αποτελεί ούτως ή άλλως ουσιαστικό και εγγενές χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής σύνθεσης.

Το χρώμα όμως πρέπει να το αντιλαμβανόμαστε και να το χρησιμοποιούμε ως «δομικό υλικό» της κατασκευής. Χτίζουμε δηλαδή με το χρώμα! Ετσι θα μπορούσαμε, για παράδειγμα, να πούμε «Χτίζουμε με κόκκινο» και όχι «Χτίζουμε με τούβλα».

Όταν ο αρχιτέκτονας φαντάζεται τον αρχιτεκτονικό χώρο, δεν μπορεί παρά να τον φαντάζεται με χρώματα, υλικά, φως. Κάθε φυσικό ή τεχνητό υλικό έχει χρώμα. Πώς είναι δυνατόν, λοιπόν, να χτίζω με υλικά, χωρίς την ίδια στιγμή να χτίζω με χρώματα;

«Το χρώμα είναι ζωή, γιατί ένας κόσμος χωρίς χρώματα μας φαίνεται νεκρός», υποστήριξε σωστά ο Γιοχάνες Ιτεν.

Χρώμα και αρχιτεκτονική, λοιπόν, πορεύονται ως αναπόσπαστες και αδιαίρετες έννοιες μέσα στον χρόνο. Αν το έχουμε αυτό κατά νου από τα πρώτα σκίτσα που κάνουμε, προσπαθώντας να αποκρυσταλλώσουμε την κεντρική ιδέα του κτιρίου, τότε η λειτουργία των χρωμάτων θα παίξει αποφασιστικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο θα συνθέσουμε τη μορφή του οικοδομήματος και θα συνδυάσουμε τα υλικά του. Θα μας απασχολήσει, δηλαδή, πολύ περισσότερο η σχέση του ενός υλικού με το άλλο, το πώς θα ακουμπώ το ένα δίπλα στο άλλο, το πώς θα πέφτει το φως πάνω στην επιφάνειά τους και θα αναδεικνύει τις λεπτομέρειες και τις υφές. Μάλιστα μέσα στο ευμετάβλητο φως κάθε ώρας, αλλάζει και η τονικότητα των χρωμάτων μέχρι να φτάσει η νύχτα, όπου όλα γκριζάρουν και χάνονται σιγά-σιγά μέσα στο σκοτάδι.

Φέρνω στον νου μου τα περισσότερα χρώματα με τα οποία βάφτηκαν πολλά παλιά κτίρια στο κέντρο της Αθήνας, στο πλαίσιο των Ολυμπιακών Αγώνων και των προγραμμάτων του δήμου. Χρησιμοποιήθηκαν ως επί το πλείστον χρώματα έντονα, προκλητικά, σκληρά, από έτοιμα δειγματολόγια, με πρόθεση διακοσμητική, χωρίς να λαμβάνουν υπ' όψιν τους το ειδικότερο συνθετικό και κατασκευαστικό λεξιλόγιο κάθε κτιρίου, αλλοιώνοντας με τον τρόπο αυτόν τη φυσιογνωμία και την κατασκευαστική τους διάρθρωση, αλλά και τη συνολική εικόνα του δρόμου. Γιατί τελείως διαφορετικοί χρωματικοί κανόνες ισχύουν π.χ. στο νεοκλασικό κτίριο απ' ό,τι στο μεσοπολεμικό ή σε εκείνο της δεκαετίας του '60. Ακόμη και τα υπέροχα πελεκητά αρτιφισιέλ των μεσοπολεμικών πολυκατοικιών καταστράφηκαν με τον χρωματισμό τους, ενώ θα αρκούσε ένας καλός καθαρισμός της επιφάνειάς τους με υδροβολή.

Περπατώντας μέσα στην πόλη, παρατηρούμε ότι η πλειονότητα των κτιρίων καλύπτεται από ένα στρώμα λευκού σοβά, που αργότερα βάφεται με διάφορα άσχετα χρώματα, ανεξάρτητα από τα υλικά του εξωτερικού τους περιβλήματος και τη δομική υπόσταση της κατασκευής. Αντίθετα, δηλαδή, με ό,τι συνέβαινε στην περίοδο του μεσοπολέμου, όπου η ενιαία χρωματικά επιφάνεια του επιχρίσματος τόνιζε την πλαστικότητα της κτιριακής μάζας και ανεδείκνυε την απλή και ευδιάκριτη κυβιστική δομή των κτιρίων, που κτίζονταν σύμφωνα με τις αρχές του μοντερνισμού.

Ολευκός σοβάς, όμως, προκύπτει και αυτός από το φυσικό χρώμα των υλικών που τον αποτελούν (ασβέστης, άμμος ή μάρμαρο) και δεν έχει καμία σχέση με το άσπρο πλαστικό ή ακρυλικό χρώμα με τα οποία βάφουμε συνήθως τις επιφάνειες του κτιρίου, κάνοντάς το να μοιάζει με ψεύτικο πλαστικό κουτί που αντανακλά ενοχλητικά το φως του ήλιου, εμποδίζοντας παράλληλα τους τοίχους να «αναπνεύσουν».

Αν, λοιπόν, αποφασίσουμε να σοβάτισουμε μια επιφάνεια, αρκεί το χρώμα των συστατικών του επιχρίσματος, αφού βεβαίως προηγουμένως προστατέψουμε κατάλληλα την επιφάνεια του τοίχου από την υγρασία. Αν μάλιστα θέλουμε να αλλάξουμε το χρώμα, αρκεί να ανακατέψουμε στη λάσπη έγχρωμες σκόνες (ώχρες, μαύρο, χοντροκόκκινο, λουλακί...) ή ακόμη να αποδώσουμε την επιθυμητή απόχρωση με το φυσικό χρώμα της άμμου, που θα χρησιμοποιήσουμε για το επιχρίσμα.

Παλαιότερα, στα λαϊκά κυρίως σπίτια, λίγες ημέρες μετά το σοβάτισμα των τοίχων και πριν το κονίαμα στεγνώσει εντελώς, έβαφαν την επιφάνεια με ασβεστοχρώματα, τα οποία διείσδυαν στη μάζα του επιχρίσματος και εδημιουργείτο έτσι ένα ενιαίο σώμα, εξαιρετικά ανθεκτικό στη διάρκεια του χρόνου. Γαϊώδη χρώματα προέκυπταν από το ανακάτεμα του ασβέστη με φυσικές σκόνες της γης -ή και με το ίδιο το χρώμα πολλές φορές- πετυχαίνοντας απίστευτα όμορφες αποχρώσεις. Κάθε χρόνο και πριν από τις σημαντικές εορτές ασβέστωναν τους τοίχους και «ξαναζωντάνευαν» το σπίτι, δημιουργώντας με τα χρόνια επάλληλες στρώσεις διαφορετικών αποχρώσεων, ένα ιδιότυπο «παλίμψηστο» που το διακρίνει μέχρι και σήμερα, αν σκαλίσεις κάτω από το παχύ στρώμα του ασβέστη. Η επιφάνεια του τοίχου αποκτούσε έτσι μια μοναδική πλαστικότητα, αφού ο ασβέστης προσέδιδε στον σοβά μια εκπληκτική διαφάνεια και φωτεινότητα, δημιουργώντας την αίσθηση βάθους. Εμοιάζε με ζωγραφική. Ζωγράφιζαν τα σπίτια τους, δεν τα έβαφαν!

Το χρώμα του συνόλου προέκυπτε από τον συνδυασμό όλων των επιμέρους χρωμάτων. Τα σπίτια μεμονωμένα, αλλά και οικισμοί ολόκληροι είχαν χρώματα -σε αντίθεση με την πάλλευκη σημερινή τους εικόνα- που «έδεναν» το ένα με το άλλο "και η κτιριακή τους μάζα αποτελούσε χρωματική συνέχεια του εδάφους), αλλά και με το φυσικό περιβάλλον.

Θα μπορούσαμε άραγε να ξαναδούμε το χρώμα με την ίδια καλαισθησία; Μόνον, ίσως, όταν ξαναβρούμε τη χαμένη μας ευαισθησία και κυρίως το μέτρο που πρέπει να χαρακτηρίζει κάθε μας πράξη.

(*)Του ΤΑΣΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ - Αρχιτέκτων, καθηγητής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Ε.Μ. Πολυτεχνείου.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 14/01/2006

Χρώμα στην πόλη

ΑΝ βέβαια μιλάμε για το Μεγαλύτερο Φεστιβάλ με παρεμβάσεις φωτός και χρωμάτων σε μια ολόκληρη πόλη - δείτε εδώ...

Εγκαίνια για το φετινό **vivid Sydney 2019**
στις **24 Μαΐου**.

<https://vimeo.com/329000769>

VIVID SYDNEY 2019

24 May - 15 June 2019

Where art, technology and commerce intersect.
Three weeks of game changing ideas and seminars, amazing music and light sculptures that transform the city.

<https://www.vividsydney.com/>

και κάποιες ενδιαφέρουσες επίσης εφαρμογές του φωτός με σύγχρονα μέσα.

- Wander through the Crystal Universe
<https://www.youtube.com/watch?v=tPKBDPWotGk>
 - Art by teamLab

- Forest of Resonating Lamps
https://www.youtube.com/watch?v=7mK_uOqiQik
 - Paris 2016

- **HARMONY** Japan Pavilion, Expo Milano 2015
<https://www.youtube.com/watch?v=phAODx5utPl>

- Resonating Forest / 呼応する森
<https://www.youtube.com/watch?v=EaCub9DEVR4>
 - Tokiwa Park 2016

- Floating, Resonating Spheres / 浮遊する、呼応する球体
https://www.youtube.com/watch?v=K9BK_RsGtzY
 - 2016

- Homogenizing and Transforming World
 - <https://www.youtube.com/watch?v=MtzOd4RwXBY>
 - Seoul Art Space Geumcheon 2013

Links

Ιστορίες των χρωμάτων

Διοργάνωση: Dépôt Art Gallery 2017

<https://www.blod.gr/events/istories-ton-hromaton/>

A.L

Architectural Lighting

<https://www.archlighting.com/>

Designing with daylight: the International VELUX Award 2016

<https://www.youtube.com/watch?v=kuqYvmqcuDg>

“Daylight and Architecture”

by David Nelson

<https://www.youtube.com/watch?v=KGODRLPDA4A>

Lecture from the 6th VELUX Daylight Symposium “Daylight as a driver of change” that took place in London on 2-3 September 2015.

For more information visit <http://thedaylightsite.com>

Architecture Light & Space Study

<https://www.youtube.com/watch?v=xiiaw3bn58U>

ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Α.Αποστόλου και Θ. Μπαλιάμης, αρχιτέκτονες

https://www.academia.edu/9041468/%CE%A4%CE%9F_%CE%A7%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91_%CE%A9%CE%A3_%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%99%CE%A7%CE%95%CE%99%CE%9F_%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%A4%CE%95%CE%9A%CE%A4%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%CE%A3

Architecture

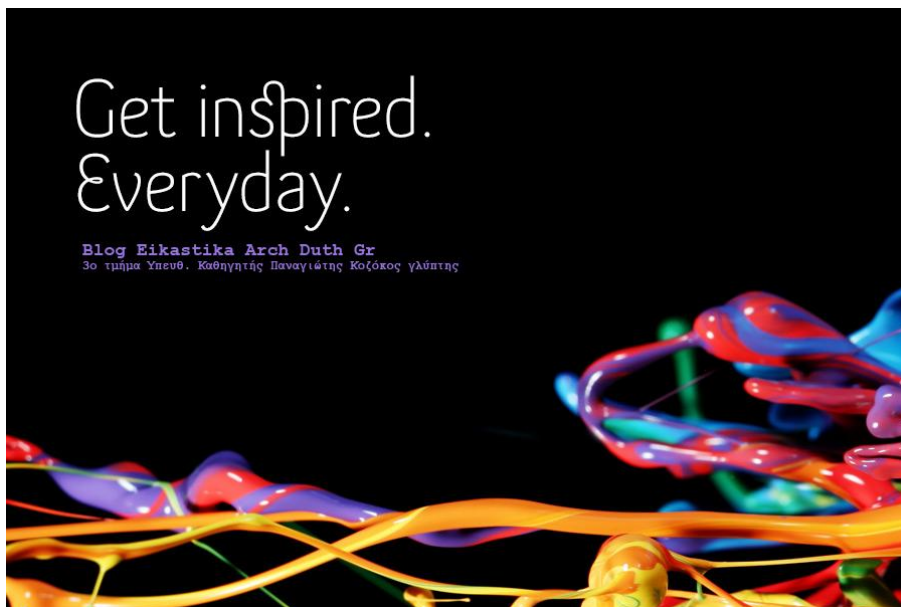
<https://vimeo.com/180428777>

Βιβλιογραφία.

- Γραμματικάκης, Γιώργος. Η αυτοβιογραφία του φωτός. 7η εκδ. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2007.
- Κοντορήγας, Θεόδωρος. Φωτισμός & αρχιτεκτονική. 1η εκδ. Θεσσαλονίκη: Κτίριο-Επιλογή στη δόμηση Ε.Π.Ε, 2006.
- Λαμπράκη-Πλάκα, Μαρίνα., Καλούδη, Ζήνα. Φως και χρώμα ελληνικό. Αθήνα: Εθνική Πινακοθήκη, 2003.
- Παζ, Οκτάβιο. Η πέτρα του ήλιου και άλλα ποιήματα. 2η εκδ. Αθήνα: Ίκαρος, 1993.
 - Arnhem, Rudolf. Τέχνη και οπτική αντίληψη, η ψυχολογία της δημιουργικής όρασης. Αθήνα: Θεμέλιο, 1999.

βιβλιογραφία έχει δοθεί και σε προηγούμενες Σημειώσεις

μια πάντα ενδιαφέρουσα επίσκεψη στο ...

<http://www.ted.com/topics/architecture>

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου του
ιδιάσκοντα.- email: takiskozokos@gmail.com